

КАПЧОН О. Г.,
магістр економіки, здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 340.14

**УЧАСТЬ АКАДЕМІКА В. КОПЕЙЧИКОВА
В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ (1990–1996 рр.)**

Стаття присвячена діяльності українського правознавця, доктора юридичних наук, професора, академіка В.В. Копейчикова. Проаналізовані його погляди та ідеї на формування законодавства України. Акцентується увага на внесок вченого в розробку проекту Конституції України 1996 р. Висвітлюється діяльність В.В. Копейчикова в складі Конституційної комісії, та розкриваються деякі аспекти досліджень вченого в сфері конституціоналізму.

Ключові слова: Конституційна комісія, проект Основного Закону, В.В. Копейчиков, конституційний процес, держава, право, Україна.

Статья посвящена деятельности украинского правоведа, доктора юридических наук, профессора, академика В.В. Копейчикова. Проанализированы его взгляды и идеи на формирование законодательства Украины. Акцентируется внимание на вклад ученого в разработку проекта Конституции Украины 1996 г. Освещается деятельность В.В. Копейчикова в составе Конституционной комиссии, и раскрываются некоторые аспекты исследований ученого в сфере конституционализма.

Ключевые слова: Конституционная комиссия, проект Основного Закона, В.В. Копейчиков, конституционный процесс, государство, право, Украина.

The paper deals with the activities of the Ukrainian legal scholar, Doctor of Law, Professor and Academician Volodymyr Kopieichykov. His ideas and beliefs concerning formation processes of the Ukrainian legal base have been well analysed. Volodymyr Kopieichykov's input into the draft version of the Constitution of Ukraine of 1996 has been also highlighted. Volodymyr Kopieichykov's activities as a member of Constitutional Commission have been massively covered as well as some aspects of his research into the sphere of constitutionalism.

Key words: Constitutional Commission, draft version of the main law, Volodymyr Kopieichykov, constitutional process, state, law, Ukraine.

Вступ. Сьогодні Україна є не лише географічним центром Європи, а й гарячим епіцентром світових подій. На жаль, досить трагічних для нас. Тяжко було уявити, що через 24 роки незалежності наша країна буде доводити всьому світові своє право на існування та кров'ю боронити свій державний суверенітет. Проте, на жаль, це реалії нашого часу. Сьогоднішнім сумнозвісним подіям передувала ціла низка помилок і упущень президентів України, Верховної Ради, прем'єр-міністрів і незрілість громадянського суспільства. Це недоліки політичної, макро– і мікроекономічної сфер, а також соціальні й, звичайно, законодавчі промахи. Хочу акцентувати увагу на останньому аспекті, а саме повернутися до конституційного процесу, оскільки він є основною базою творення законодавства України.

Варто відзначити, що підготовка Основного Закону була надзвичайно кропіткою. Формування законодавчої бази молодій державі, яка стояла на роздоріжжі обрання подаль-

шого курсу свого розвитку, було досить делікатним і відповідальним процесом. Адже яке підґрунтя закласти в основу становлення правової системи, таким чином і надалі буде розвиватися сама країна. Пріоритетність прав людини, демократичні засади суспільства і держави верховенство права стали основою для створення Конституції незалежної України.

Шлях, на який ступила наша держава після підписання Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. [1], став новою віхою в історії побудови своєї власної Вітчизни і становленні української нації. Після розпаду СРСР Україна обрала кардинально новий шлях розвитку – модель побудови економіки за принципом західноєвропейських країн. Країна з перехідною економікою має досить хиткий фундамент створення власного законодавчого поля, тому і про побудову власного «економічного дива» на найближчі роки варто було взагалі не розраховувати. Отримавши таку бажану незалежність, Україна залишилася наодинці зі своїми проблемами, яких виявилось більше, ніж очікувалось. Відсутність повного циклу виробництва, зубожіння населення, інфляція, брак соціальних гарантій, міжусобні політичні війни, формальна паперова приватизація – і це все на фоні відсутності власної законодавчої бази [2, с. 15]. На той час Конституція УРСР 1978 р. вже не витримувала критики. Необхідні були термінові зміни. А без створення власного Основного Закону, який би відповідав не лише вимогам часу, але і нагальним потребам суспільства, це нереально зробити. Конституція України мала стати тією точкою опори, на якій би трималася вся надбудова розвитку держави і суспільства, прав і свобод людини й громадянина.

П'ять років політичного протистояння і тяжкої праці над розробкою Основного Закону незалежної України увінчалися прийняттям сучасної, демократичної Конституції молодोї держави. До створення Основного Закону були залучені найкваліфікованіші спеціалісти різних сфер – політики, наукові консультанти з числа відомих вчених у галузі права, політології, економіки, громадські діячі. Але не всі з них несли блага місію створення Конституції України. Деякі політики, лобіюючи свої інтереси, зводили нанівець надбання патріотів, які бачили Україну конституційною державою [3, с. 18]. Проте, на щастя, більшість тих, хто творив історію конституційного процесу, залишилися відданими Україні, а не власним амбіціям.

В плеяді українських правознавців окремо хочеться виділити великого вченого, визнаного педагога Володимира Володимировича Копейчикова [4]. Він був не лише патріотом України, але і активним учасником правотворчих процесів нашої держави. Вчений був дослідником багатьох аспектів правовідносин. До його доробку можна віднести дослідження правового регулювання місцевого самоврядування, захист прав людини, особливості державного будівництва і, звісно, розробку проекту Конституції України. Про багатолітній досвід роботи в царині правознавства свідчать наукові ступені й звання вченого, а саме: доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України [5]. Абсолютно логічним є той факт, що така особистість доклала чимало зусиль до розробки Конституції України.

Питання прийняття Основного Закону було наріжним каменем існування самої держави. У своїй першій каденції другий Президент України Л. Кучма саме це завдання ставив пріоритетним. Він наполягав на активізації розробки проекту Конституції України.

Щоб уникнути марної трати часу на розгляд проектів Конституцій, представлених різними політичними силами, які до того ж мають на меті виключний захист інтересів самих ініціаторів, було прийнято рішення про створення Конституційної комісії, яка складалася б з представників політичних партій у Верховній Раді, державних діячів і наукових консультантів.

10 листопада 1994 р. Верховна Рада ухвалила Постанову «Про склад Комісії з опрацювання проекту нової Конституції України» (далі – Комісія), до якої входила 41 особа на чолі з Президентом. Сформована Конституційна комісія вражала якісним складом представників, що до неї увійшли. Співголовами були призначені Президент України Л. Кучма та голова Верховної Ради О. Мороз, секретарем – А. Корнєєв. Серед решти 38 членів 20 мали вищу юридичну освіту, п'ять – економічну, чотири – історичну, шість – технічну, три – сільськогосподарську. Це свідчить про різносторонній підхід до створення Основного Закону, про намагання закласти оптимальне підґрунтя для подальшого розвитку законодавчої бази України. А якщо взяти до уваги той факт, що з 41 члена Комісії було 13 кандидатів наук, дев'ять

докторів, сім членів галузевих академій і Національної академії наук, то базис правового поля держави формували кращі з кращих. І, звісно, до складу такого елітарного наукового кола входив і науковий консультант Президента України з питань державного будівництва академік В.В. Копейчиков [6]. Наряду з головою Конституційного суду Л. Юзьковим, народними депутатами А. Бутейком, В. Стретовичем, О. Ємцем та іншими він творив історію.

Задля ефективнішої роботи Комісії було вирішено створити сім секцій для опрацювання різних розділів проекту майбутньої Конституції. Якісний склад кожної з секцій передбачав представників від різних політичних сил та органів державної влади. За основу розробки було взято проект Конституції редакції від 26 жовтня 1993 р. Але і він піддавався жорсткій критиці.

Обговорення різного роду питань гостро дискутувалися як в самих секціях, так і в подальшому при загальному розгляді Комісією. Гострою дискусією ознаменувалась робота секції «Виконавча влада. Президент України. Кабінет міністрів». Перерозподілити владу і обов'язки виконавчого сектору виявилось надзвичайно складним завданням. Справа в тому, що це питання містило низку принципових позицій. Члени секції наполягали на тому, що Президент має бути не тільки главою держави, але і очолювати виконавчу владу. Тобто пропонувалася модель президентської республіки на зразок Сполучених Штатів Америки [6].

Така позиція була жорстко розкритикована. В аргумент цього висувалися побоювання про упередженість правосуддя. Оскільки одній особі, тобто главі виконавчої влади, буде підпорядковуватися міліція, прокуратура, голова Верховного суду, тоді про яку об'єктивну оцінку в розгляді справ і прийнятті справедливого вироку судом може йти мова?

До того ж, якщо судова влада буде підпорядкована виконавчій, то цілком нівелюється принцип рівноправного розподілу повноважень між гілками влади. Тому ті, хто не підтримував президентську республіку як форму правління, наполягали на закріпленні за Президентом особливого статусу, так би мовити, головою держави.

У цій дискусії професор В. Копейчиков наполягав на демократичних засадах формування владної верхівки. Вивчаючи досвід цивілізованих країн, вчений звертається до моделі поділу державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу і судову. Саме такий підхід може створити оптимальні умови повноцінного розвитку суспільства і держави, оскільки буде діяти принцип «стримувань і противаг» цих гілок. При цьому парламент отримує належну йому силу повноважень, а саме законодавчу владу, як гілка, що за допомогою законів визначає вектор і кордони двох інших владних структур [2, с. 19].

Уточнення особливого статусу Верховної Ради було дійсно необхідним, оскільки консервативна комуністична верхівка ніяк не могла змиритися з думкою про втрату лідерських позицій. Ідеологія комуністичної партії більше не була кредом розвитку суспільства, а сама партія не виступала всевладним правлячим органом, але зберігала потужний вплив на колишню номенклатуру. Тому стара політична еліта стояла на позиціях парламентської республіки, боячись втратити бодай мізер своєї влади.

Академік В. Копейчиков підтримував позицію президентсько-парламентської республіки. Захищаючи демократичні засади парламентаризму, вчений прекрасно розумів неефективність колегіального керівництва. Молода держава переживала процес становлення і потребувала швидкого реагування на поточні виклики часу і ситуаційні помилки. Ефективне функціонування парламентської республіки як форми правління можливе лише за умови структурованості суспільства і політичної системи, а також високого професіоналізму самих депутатів і їх політичної культури, які повинні перш за все думати про інтереси держави, а не захищати власні чи корпоративні. На жаль, політична еліта України не вирізнялася високопатріотичним духом, і колегіальне прийняття стратегічно важливих рішень для держави ставало просто лобюванням власних амбіцій і інтересів. Тому, враховуючи такі обставини, В. Копейчиков наполягав на концентрації влади в руках Президента. Адже віддати кермо правління парламенту означало б занурити країну в політичний і суспільний хаос. І, як показали події 2004–2013 рр., вчений виявився пророчо правим.

В цьому контексті особливу увагу варто приділити питанню депутатської недоторканості. В діючій нині Конституції України, в ст. 80 [7], міститься норма, що гарантує цілковиту недоторканість народним депутатам на період їхнього парламентського скликання. Професор В. Копейчиков всіляко критикував таку позицію. Він пропонував надання депутатської недоторканості виключно на період сесії парламенту, при умові, що в цей час народний обранець не був затриманий на місці скоєння злочину [2, с. 20]. При нині чинній нормі Конституції України мандат народного депутата виступає імунітетом і повністю перекреслює головний принцип правової держави – «рівність всіх громадян перед законом і судом». Норма Основного Закону про депутатську недоторканість міцно засіла в правовому полі нашої країни як рудимент минулого. І будь-які обіцянки змінити таке положення справ залишаються поки що виключно передвиборними обіцянками кандидатів у народні депутати.

В прийнятій 28 червня 1996 р. Конституції України офіційно був закріплений статус президентсько-парламентської республіки [7]. Певний компромісний варіант виклику часу і задоволенню інтересів як політичної еліти, так і демократичних запитів. Після 1996 р. конституційний статус республіки нігілістично змінювався тричі. Плоди таких змін ми пожинаємо зараз у вигляді анексії Криму імперською Росією і розв'язану нею війну на сході України.

Далекоглядність ідей і переконань академіка В. Копейчикова вражає своєю глибиною. Ще в далекому 1995 р., коли точилися гострі дискусії з приводу проекту Конституції України, вчений наполягав на розширенні повноважень місцевих органів влади. При обговоренні роботи секції «Територіальний устрій і територіальна організація влади», яка була очолювана радником Президента України з питань регіональної політики В. Гриньовим [6], дійти компромісу було особливо тяжко, адже кардинально протилежні думки з цього приводу були і в самій секції.

П'ята колона, керуючись власними прагматичними цілями, вже бачила себе на головувючих посадах слабкої України в складі Російської Федерації [8], тому завзято виступала за федералізацію республіки, що на той час означало б припинення існування ще не до кінця створеної держави.

Академік В. Копейчиков підійшов до цього питання максимально конструктивно і виважено. Аналізуючи всі форми державного устрою, він наводить ряд аргументів стосовно унітаризму України. При цьому, будучи лібералом, який був відданий ідеї реалізації права кожної нації на самовизначення, вчений наполягав на політичній автономії Криму [9, с. 36]. На відміну від багатьох радикально налаштованих політиків, які все ж намагалися понизити статус півострова, професор В. Копейчиков розумів сумну перспективу такої позиції. В підсумку остаточний проект майбутньої Конституції України містив цілий розділ, присвячений Автономній Республіці Крим. Проте, на жаль, навіть широкі повноваження півострова не змогли задовольнити амбіції окремих псевдопатріотів свого краю. І тепер не визнана цивілізованим світом анексія території незалежної держави зробила з Криму буферну зону з невизначеним міжнародним статусом.

Наполягаючи на розширенні повноважень місцевих органів влади, В. Копейчиков відстоював позиції унітаризму. Але він наголошував не плутати поняття «автономія» і «федералізація». Так історично склалося, що на території Криму був багатовіковий симбіоз різних націй, і нехтувати їхніми потребами і особливим статусом було просто неприйнятно. Проте це було виключно розширення повноважень певного регіону в кордонах України, про що і згодом свідчитиме ст. 134 Конституції України: «Автономна Республіка Крим є невід'ємною складовою частиною України» [7].

За переконаннями академіка В. Копейчикова, унітаризм не повинен переростати в єдиноначальний координаційний центр влади. Вчений наполягав на формуванні владних структур і правового поля держави за принципом регіоналізму як основи демократичного суспільства. Тому Основний Закон повинен був опиратися і на здобутки міжнародного права. Відстоюючи свої погляди, професор Копейчиков акцентував увагу на Європейській хартії про місцеве самоуправління, яка була прийнята Європейським Союзом 15 жовтня 1985 р.

[10]. Саме вона на міжнародному законодавчому рівні закріплює принципи розвитку і функціонування місцевих органів влади. Більше того, вчений наполягав на необхідності наділити місцеву владу так званими «суверенітетами» в фінансовій сфері, реалізації кадрових призначень, вирішенні організаційних питань своєї діяльності, плануванні підконтрольних їм територій, але виключно у відповідності з законодавством України [11]. І, незважаючи на те, що розд. 11 Конституції України [7] і закріпив засади розвитку місцевого самоуправління, проте, на жаль, багато в чому тільки теоретично. В реальній дійсності ми маємо картину централізації влади, яка лише побічно має уявлення про дійсні потреби регіонів. Проблема децентралізації влади в Україні стала актуальнішою вже на початку XXI ст.

Але процес обговорення проекту Конституції України постійно гальмувався. Псевдопатріоти всіляко намагалися утримати свої позиції і зберегти усталений застарілий устрій. Гострі дискусії виникали навіть з питань подальшого курсу розвитку країни. Прогресивність капіталізму ніяк не знаходила підтримки у старій комуністичній еліті, яка чітко стояла на позиціях збереження соціалістичного суспільно-економічного ладу. Інтереси і потреби країни нівелювалися перед загрозою втрати власного впливу.

Наріжним каменем дискусії виявилось питання корінної або титульної нації. Для п'ятої колони в політичній верхівці було неприйнятним визнання українців як нації з багатовіковою історією, неповторними традиціями, самобутньою культурою. Свої переконання гідності формування окремої нації українців В. Копейчиков доводив існуванням неповторності національної ідеї. Так, законодавство держави повинно базуватися не лише на правових нормах і юридичних догматах, а перш за все враховувати духовні істини народу: самоповагу, солідарність, християнські цінності і, звісно, історичне підґрунтя. Україна не просто заслужила свою національну державу, а виборола її кров'ю впродовж багатьох століть.

Сама суть національної ідеї, як і законодавства в цілому, не можуть бути сталими. Вони мають відповідати на насущні виклики сьогодення. В. Копейчиков наполягав на тому, що при створенні Конституції України необхідно зберігати культурні цінності нації, ставити найвищим пріоритетом права і свободи людини, охорону прав національних меншин, плюралізм ідей і політичних поглядів, захист всіх форм власності й розвитку місцевого самоврядування [12].

Також ключовим і гаряче дискусійним виявилось питання державної мови. Багато хто наполягав на законодавчому закріпленні двох офіційних мов: української і російської. Але якщо розглядати цю проблему з позиції толерантного ставлення до державної мови національних меншин, тобто росіян, то ігноруються мовні цінності інших націй, що проживають на території України, а їх понад ста. До того ж українці завше оберігали свою неповторну мову, одну з найспівучіших у світі, от тільки в різні часи і під різними приводами існували більше сотні заборон царської і комуністичної влади на неї. А тепер, коли українці будують свою державу і формують націю, мова мала стати закріплюючим фундаментом такого єднання. В. Копейчиков цілковито стояв на позиціях єдиноначальності мовного питання. Він вважав неприйнятним на державному рівні офіційного закріплення будь-якої мови окрім української [13, с. 15]. Це остаточно завершило процес багатолітнього пригноблення нашої мови. Тому що при відсутності голосу народу нема і його самого. А одвічний принцип «чия мова – того і влада» беззаперечно доводить це переконання.

Конституційний процес проходив надзвичайно тяжко. Фактори, які на нього впливали були не лише зовнішніми. Більшою мірою самі творці Основного Закону гальмували цей процес. Вважаючи неприйнятним поступатися власним інтересам перед державними, деякі члени елітарної верхівки робили все можливе аби затягнути процес прийняття Конституції України на довгі п'ять років. І їм це вдавалося. Але завдячуючи тим, хто завзято відстоював позиції національної єдності й свідомості, Україна є на сьогодні конституційною державою.

Пройшло лишень два десятиліття після офіційного прийняття Конституції незалежної України, а її вже тричі змінювали, підлаштовуючи під амбіції нових правителів. Задля оптимізації тексту і норм Основного Закону, чинного на даний момент, 3 березня 2015 р. Президент України П. Порошенко підписав Указ «Про Конституційну Комісію». Дійсно,

назвати всі положення Конституції України повністю обґрунтованими і вірними не можна. Але попередні спроби зміни Основного Закону не увінчалися успіхом. Як висловлювався академік В. Копейчиков: «Конституція за своїм значенням і роллю не може слугувати засобом у боротьбі різних політичних сил. Сила самої Конституції, її політичне значення перш за все в її стабільності, послідовності у здійсненні її настанов» [8, с. 4].

Нині діюча Конституційна комісія є обмежено легітимною при підготовці нової Конституції України, адже вона є найвищим загальнодержавним законом. На жаль, держава на сьогодні не є цілісною. Крим нині підступно, з грубим порушенням міжнародного права є анексований Росією, а частина Донецької і Луганської областей – підконтрольні російсько-терористичним військам. Прийняття Основного Закону в той час, коли його дія не поширюється на всю територію України, є певною мірою передчасним рішенням. На наш погляд, потрібно внести зміни до нині діючої Конституції України, а також прийняти необхідні органічні закони.

У своїй роботі над проектом Основного Закону академік В. Копейчиков керувався принципом наукового базису і суспільних інтересів. Раціональність його пропозицій часто не відповідала суб'єктивним потребам владної верхівки, тому такі необхідні державі реформи попросту були відхилені. Варто зазначити, що Копейчиков як експерт був задіяний в конституційному процесі ще з 1990 р., тому він не просто працював над проектом Основного Закону, а пройшов весь нелегкий шлях розробки законодавчої системи України.

Незважаючи на безцінний досвід і вікову історію конституціоналізму в Україні, процес розробки і прийняття Основного Закону не мав аналогів за своєю драматичністю і тривалістю. Безсонна ніч у Верховній Раді з 27 на 28 червня 1996 р. завершилася голосуванням о дев'ятій годині двадцятій хвилині, коли головуючий запросив «проголосувати в третьому читанні в цілому проєкт Конституції України», і 315 голосів було подано «за». Опісля голова Верховної Ради О. Мороз втомлено, але радісно проголосив: «Є Конституція!» [6].

Так творилася історія не лише написання законодавства, а створення України як держави. І заслуга тому була двох скликань Верховної Ради, її головам – І. Плющу та О. Морозу, двом президентам – Л. Кравчуку і Л. Кучмі, утвореним спеціалізованим комісіям, робочим групам, до яких входили фахівці найвищих рангів. Тому по праву академіка В.В. Копейчикова можна назвати одним із фундаторів законодавства незалежної України і творцем її конституціоналізму.

Список використаних джерел:

1. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.
2. Копейчиков В. Організація державної влади і розробка нової Конституції України / В.В. Копейчиков // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. праць. – Х. : «Основа», 1995. – Вип. 3. – С. 15–21.
3. Копейчиков В., Гусарев С. Питання реалізації Конституції України / В. Копейчиков, С. Гусарев // Вісник Академії правових наук України – Х. : «Право», 1997. – № 3. – С. 15–23.
4. Від курсанта до генерала. Шляхи бойових звитяг і трудових звершень (1921–2011 рр.). – К. : Український видавничий консорціум ; Нац. акад. внутр. справ, 2011. – 360 с.
5. Юридична енциклопедія : у 6-и т. Т. 3 : К – М / Відп. ред. Ю.С. Шемшученко. – К. : «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2001. — 736 с.
6. Шаповал В.М., Корнєєв А.В. Історія Основного Закону (конституційний процес в Україні у 1990–1996 роках) / В.М. Шаповал, А.В. Корнєєв. – Х. : Фоліо, 2011. – 111 с.
7. Конституція України від 28.06.1996 р. (Остання редакція від 15.05.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254>.
8. Козюбра М.І., Колодій А.М., Копейчиков В.В. та ін. Основи конституційного права України : [підручник] / [М.І. Козюбра, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков та ін.] ; за ред. В.В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 288 с.
9. Копейчиков В. Селіванов В. Державний устрій. Забезпечити баланс інтересів / В.Копейчиков, В. Селіванов // Віче. – 1994. – № 7. – С. 33–42.

10. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. (Остання редакція від 16.11.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

11. Копейчиков В.В. Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні : [лекція] / В.В. Копейчиков. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 32 с.

12. Копейчиков В.В. Сучасна українська національна ідея: особистість, суспільство, право, держава / В.В. Копейчиков // Вдосконалення законодавства України в сучасних умовах : зб. наук. праць. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – Вип. 3. – С. 36–48.

13. Копейчиков В., Гусарев С. Питання реалізації Конституції України / В. Копейчиков, С. Гусарев // Вісник Академії правових наук України – Х. : «Право», 1997. – № 3. – С. 15–23.

КУЗЬМЕНКО Я. П.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільно-правових
дисциплін факультету права та лінгвістики
(Білоцерківський національний аграрний
університет)

УДК 342.7

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

У статті досліджується актуальні проблеми загальної теорії прав людини. В Україні у зв'язку з проведенням цілого комплексу глибоких соціально-економічних, політичних, ідеологічних і культурних перетворень проблема захисту прав і свобод людини набуває особливого значення. Суть цієї проблеми полягає як у наявності труднощів у реалізації деяких закріплених в Конституції прав і свобод, так і в недостатньому рівні їх захищеності від правопорушень. Існує чимало перешкод на шляху захисту прав людини і громадянина.

Ключові слова: права людини, права і свободи людини, детермінація, інтерпретація, правова парадигма, Конституція України.

В статье исследуются актуальные проблемы общей теории прав человека. В Украине в связи с проведением целого комплекса глубоких социально-экономических, политических, идеологических и культурных преобразований проблема защиты прав и свобод человека приобретает особое значение. Суть этой проблемы заключается как в наличии трудностей в реализации некоторых закрепленных в Конституции прав и свобод, так и в недостаточном уровне их защищенности от правонарушений. Существует немало препятствий на пути защиты прав человека и гражданина.

Ключевые слова: права человека, права и свободы человека, детерминация, интерпретация, правовая парадигма, Конституции Украины.

